

Franco försvarar sig

Den spanska regeringen har låtit distribuera en rad aktstycken som avser att försvara Francoregimen inför den demokratiska opinionen. En av skrifterna är rent officiell och gäller "Spanien och Förenta nationernas anklagelser"; den andra innefattar en redogörelse för "Hur Spanien styrs" av statsrättsprofessorn Iribarne. Båda är lika belysande för den blandning av rena lögnor och vad man kan kalla definitionslögnor som blommar i de totalitära staterna. Metoden att definiera och resonera för ständigt tanken på Francos tre stora föregångare i modern despotism: Stalin, Hitler och Mussolini.

Spanien har länge varit förtalat, heter det i den officiella framställningen. Detta beror på "det spanska folkets orubbliga katolska tro" och dess förmåga "att skapa en grupp spansk-amerikanska nationer, underbara grenar på en fruktbar civilisatorisk stam, vilka utgör det främsta skälet att hoppas på bestående och stärkandet i framtiden av den tvåtusenåriga kristna och europeiska civilisationen". Professor Iribarne kompletterar med sådana påståenden som att "Spanien traditionellt är ett liberalt land i överensstämmelse med sin helt katolska natur" och att "jämvikten mellan auktoritetens och det representativa systemets principer är traditionell i Spanien"; "tyranni eller anarki" har uppträtt blott i sällsynta fall. Det är sällan man om så allmänt formulerade saker kan säga att de blir riktiga blott de totalt kastas om; få av Europas länder har varit så föga liberalt färgade, har uppnått så ringa jämvikt i statsskicket, har så ofta svängt mellan tyranni och anarki.

Med samma teknik skildras inbördeskriget och Francos maktövertagande. År 1936 var Spanien delat i två grupper;

den ena höll på "de genuint spanska värdena", den andra "dominerades av den mest ortodoxa stalinistiska marxism". Den starka ställning som vänstern uppnådde vid 1936 års val berodde på svek, heter det vidare, och utnyttjades till en rad kupper som tvang det spanska folket att i Francos gestalt med våld återupprätta sitt välde. Att den spanska regeringen mot vilken Franco gjorde uppror inte ägde en enda representant för socialister eller kommunister, att valsvek — alltid vanligt i Spanien — förekom främst bland vänsterns motståndare, som var innehavare av regeringsmakten: dessa och andra lika ostridiga som misshagliga fakta blir alltså indirekt förnekade.

Den bestående regimen är enligt dessa försvarsskrifter liberal, framstegsvänlig och folklig. Individuell frihet finns i Spanien mer än i de stora demokratierna, och smärre begränsningar av den politiska friheten är betingade av inbördeskriget. Att Spanien inte är totalitärt säges klart framgå av att den katolska kyrkan har så stor makt — som om inte föreningen av präst-, militär- och kungavälde vore en gammal välkänd form för despoti.

Inför osanningarna och användandet av orden i en betydelse rakt motsatt den vanliga frågar man sig om isoleringen förstört allt verklighetssinne hos de styrande. Tror man verkligen att denna propaganda gör ett intryck bland fria och demokratiska folk som är det äsyftade?

D • N

12/3 1950

Kung under omröstning

"Anser Ni att kung Leopold III bör återta utövningen av sina konstitutionella befogenheter?" Så lyder den fråga som i dag ställs till de belgiska väljarna. Av själva frågan framgår att kungen inte är formellt avsatt, men väl genom parlamentsbeslut hindrad att fungera såsom monark. Vad det nu gäller är om kungen skall få återinträda eller, vilket i realiteten är alternativet, för framtiden anses berövad sitt ämbete — vare sig det nuvarande regentskapet bevaras eller kronan genom Leopolds abdikation övergår till hans son. Omröstningen är inte avgörande, utan konsultativ, liksom den svenska folkömröstningen i förbudsfrågan 1922, varför alltså beslutanderätten ligger hos den belgiska representationen. Kungen har emellertid lovat att abdikera om han inte uppnår minst 55 procent majoritet, och av liberala och socialdemokratiska uttalanden att döma skulle endast en avsevärt större majoritet kunna leda till hans återinsättande.

Debatten och än mer den folkliga propagandan berör en rad skilda politiska och personliga frågor. En linje i kritiken av kung Leopold gäller hans både före och under kriget visade benägenhet att fatta beslut oberoende av regeringen och att rent av sätta det parlamentariska systemet ur funktion. En punkt i denna kritik — kungens order om kapitulation 1940 mot ministrarnas vilja — för över till den andra huvudgruppen av mot Leopold riktade argument: anklagelserna för eftergivenhet mot tyskarna och strävan att vinna Hitlers bevägenhet. Beskyllningarna saknar inte fog: ostridigt är att kung Leopold ställde sig kylig till den i London fungerande belgiska regeringens motståndspolitik och att han genom skilda åtgärder, exempelvis återupplivandet av sin tyska furstetitel, värdade till tyskarnas välvilja och markerade sin tro på en tysk seger. Leopolds giftermål med en dam vars familj tillhörde de med nazisterna samarbetande tas också som ett bevis på omdömeslöshet eller ond vilja, och den kungliga smekmånaden på slottet Laeken kontrasteras mot belgiernas lidanden och motståndsmännens offervilja. Till de mest osmakliga inslagen i agitationen hör försöken att spela ut den populära drottning Astrid mot kungens nuvarande gemål.

Leopolds anhängare för i stort sett en defensiv kampanj. Man värdar till kungatroheten, bestrider anklagelsernas riktighet eller betydelse, hävdar på en

gång att kungen i grunden var motståndsmän och att hans medlande hållning gav Belgien en relativt förmånlig ställning under ockupationen. Kritiken av monarken besvaras med angrepp mot hans kritiker, särskilt den socialdemokratiska ledaren Spaak.

Det katolska partiet och det katolska prästerskapet arbetar i stort sett för Leopolds sak; de har med all säkerhet starkt stöd hos flamländarna, som är ivriga katoliker och under kriget genom sina tendenser till separatism var mest tillgängliga för tanken att i lugn och ro tåla ockupationen och mildra den genom samarbete med tyskarna. Socialdemokratin är lika klart mot Leopold; inom det liberala partiet är likaså den kritiska uppfattningen dominerande, om än mindre kompakt. Skulle kungen segra vid omröstningen, kan med skäl påstås att de oreflekerade rojalisterna och de f. d. samarbetsmännen i förening blivit tungan på vägen.

Mest komprometterande i Leopolds verksamhet är helt enkelt hans ihärdiga försök att återvinna kronan. Ty det måste stå klart för alla att en framgång för detta försök medför svåra följder. Belgien får en kung som enligt många förenat självrådighet mot den egna regeringen och undfallenhet mot tyskarna och som — vilket i detta sammanhang är viktigast — av dessa skäl betraktas med ovilja eller hat av stora folkgrupper. De politiska och psykologiska möjligheterna för en sådan kung att föra en normal parlamentarisk styrelse bli starkt begränsade genom att ett flertal ledande politiker efter den fleråriga striden framstår som monarkens personliga vänner eller fiender. Internationellt kan inte Belgien vinna på att få en furste som — till skillnad från monarkerna i Holland, Danmark och Norge — inte stod solidarisk med sitt folk i den stora uppgörelsen med nazismen. Man får hoppas att den belgiska folkmajoriteten visar det goda omdöme som kungen saknar.